

Samogitia

Samogitia (lot. – Žemaitija)

2009 / 1 (33)

TURINYS

2–48 / DŽERVIENĖ TEKLĖ.
NUOVELĖ „SALONTUM DVARĖ“
(TĖSINĖS)

2–48 / AKADEMĖNĖ ŽEMAITIU
JAUNIMA KORPORACĖJĖS
„SAMOGITIA“ KONCERTĀ,
VASARAS STUOVĪKLAS,
KORPORACĖJĖS NARIŪ VĀKĀ
(2008 M. PORTĒGRAPĖJĖS)

Projekta rem LIETOVUOS
SPAUDUOS, RADĖJĖ ĒR
TELEVIZĖJĖS RIEMĒMA
FONDS.

Elektronėnis žurnals
(leidams 1 karta par mienesi).

LEIDIEJĖ:
Regėjuonu kultūrėniu inicitėvu
cėntros;
Akademėnė žemaitiu jaunima
korporacėjė „Samogitia“.

Žurnals parėngts igėvendėnont
elektronėnės leidības kultūras
pruojekta „SAMOGITIA“.

ŽORNALA REDAKCĖNĖ TARĪBA:
Ambrasūniėnė Rūta,
Gaubītė Margarita,
Mukienė Danutė,
Patiomkinātė Laura,
Sungailienė Loreta,
Zajančkauskienė Ineta,
Zajančkauskis Valdis.

LEIDĖNI SODARĖ, MAKETAVA
redaktuorė Mukienė Danutė.

PORTĒGRAPĖJĖS:
Ambrasūna Lina,
Gaubė Tuoma,
Gaubītės Margaritas,
Zajančkauskė Valdė,
Songailienės Loretas,
Mukienės Danutės.

ISSN 1392-2610.
Regėjuonu kultūrėniu inicitėvu
cėntros,
Vilniaus g. 22, LT-01119 Vilnius.
Tel./faksos (8 ~ 5) 261 9670,
El. p. zemaiciu@gmail.com.
<http://www.samogit.lt>.

Salontum dvarė

Džervienė Teklė

NUOVELĖ

(Ontra dalės. Pėrmuoji išspausdinta
žornala „Žemaitiu žemė“
2007 m.Nr. 4, p. 60–64)

Palaiduojos puonė Uona Vainienė, pana Liodvėka kuožna rīta lonkies bažninčiuo, kad pasėmelstom ož nabaštėkės dūšė. Klūpuodama priš altuorio ėr šnėbždiedama puotėrus, naistėngė sogaudītė balakstontiu mėsliu ėr griaužies, kad maldas nabus ėšklausītas. Jug kalbiedama omžėnatėlsius, mėslėjė ne aple dongo ėr anuo maluonė nabaštėkė, vo aple sava gīvenėma, katras puo buobotės pakasīnu pasėdarė sovėsam tošts. Žėnuomās, palėngviejė, solaukos paskotėnės valonduos. Nabreikiejė stebietė lėguonės suopolium, klausītėis dejavėmu, skundū, ėiškuotė pagoudas ėr vėltėis žuodiu, žėnont, kad šnekiesi netėisībė. Vėsėms bova aiško, kad lėga nabipasėtrauks, kėp begoustomi ėr kėp begīdītomi. Anon slaugontės muotrėškas lioub nusėvarītė nu kuoju, belakstīdamās tuo ar anuo, bekėlnuodamās ėr bevartīdamās sėlpna kūna, katros nažėnė diel kuo kuožna dėina daries vės sunkiesnis. Baisiausės adīnas bova, ka reikiejė partvarstītė krūtėnės žaizda – dėdėliausi pūnonti gumba. kėp tik tumet lėguonė lioub šauktėis pri savės Liodvėka – vėininteli artėma žmuogo pagal kraujė rīši. Vėsė kėtė bova ėšlakstėn – sesou Teoduora so vīro Pliuoterio kažkor Lenkėjuo, mažuosės – Vėlniou, Levuons – Vėikšniūsė. Tik anā vėina pasėlėka būtė tən, kor auga, ėr prijimtė vėskon, kou laiks lioub atneštė i ton ožkompi.

Ėš bažninčės i dvara pana Liodvėka toriejė sava kelieli. Nikumet nomėi naliuob grīžtė par dėdliuoujī kėima, pro paradėnės doris. Nu ūlīčės soka i parka, takielio pro medius ėr krūmus, par do tėtelius terp tvėkėnium lioub ateitė i prieboti ontrame dvara paluociaus galė, ėš katruo lioub papoltė tėisė i sava kompa. Kažkumet vakarėni paluociaus gala, atėverta skersā vėsa bodinka,

vadėna mažoujė salė. Prijiemusi i Salontus sava sergon-tės doktėrėis vākus, buobotė prisakė tən patalpintė vėsas mergelės, ėr salė bova pavadinta panieliu pakajo. Kad mažiau būtom nasotarėmu, dėdėlė patalpa partvierė solonkstuomo audeklėnė sėinelė, paravano vadėnamo. Mažuosiems atėteka dėdesniuojė posė, diel tuo, kad so anuoms mėiguojė auklė. Liodvėka ėr Teoduora gava švėisesniuoujī gala so dėdelio longo, par katron bova matītė parka pakraštīs so prūdās.

Bet metā biega, ėr Liodvėka panieliu pakajou lėka vėina. Nutekiejusi i Šateikius, Teoduora retā kumet balonkė buobotės dvara. Salontūsė anā bova svetīs, tad ėr lioub apsėstuotė svetium pakajūsė. Puo tieva laiduotovu Uona so Kuotrīno ėšvažiava i Vėlnio – i muokīkla pri vienuolīna. Tik Liodvėkas nieks niekor nešvėdė ėr nešsiuntė. Anuos metā slinka čė. Pakuol bova maža, dar lioub pasėtaikītė šės tas induomesnė: tā svetė ėš aplinkėniu dvarum lioub atvažioutė, tā kuoki švėntė – no kad ėr buobotės vardėnės ar mėrosiūju pamėnavuonės, tā itala mozėkontā so bezdiuonelė ėr šarmanko. Par Kaliedas vākštīuojė varguonėninks so žvaigždė, par Velikas – miestalė jaunūmenė, dainioudama ėr kiaušius rinkdama. Karts nu karta lioub ožsoktė kruomelninkā, ėr buobotė krapštė timpas kaspėnams ar sagteliems. Pakuol bova svėka, Liodvėka kėp ėr vėsė augontis, kuožna rīta lioub pasėtėktė be apmauda, so dėdesnio ar mažesnio nuoro isėsoktė i kasdėinėni dvara gīvenėma. Tik anās metās laiks slinka baisė lietā, vo anā so sesėrimis geidė kou gretiau ožaugtė. Dabar tas vėskas bešmiežava atmintie kėp švėisuos tropėnelė, kėp saulės zoikelė, ėškėlston-tis ėr ėšnīkstontis, nabsošėldīdamė šėrdėis. Ton laika beprimėnė aplinkou riuogsotis dāktā: luova pasėinie, spielčios pri longa, kuomuoda so zelkuorio ėr dzieguorio, praustovė ėr ozbuons ont oužoulėnė ėšpjaustėnieta soulelė, kertiuo pastatīta, apvalos arbetas stalielis vėdorie kombarė so dvėm krasiems šalėp, sens klavesīns – anou lioub skombintė vėsas seseris pasėmainidamas, krieslos – soupīnė, katron puo buobotės pakasīnu atnešė čė, ni neatsėklusėn, ar anā nuories tuo baldā. Bruolis Levuons atnaujėna paluociaus vėdo, nuperka daug naujum dāktum, bet seserum boveinė naskirė nieka. No ėr tegol! anā ožtenk, anā apseėn. Jug ėr tēi baldā na vėsė jau bier rėkalingė. Ar anā beatsėsies kumet nuors pri spielčiaus siovėnietė? Nu vaikīstės nakėntė tuo ožsėjemėma. Bet rėkiejė – tuoki bova tvarka, kad bajuora doktie tor muokietė dailiūju ronkdarbiu. Kam anā dabar tas sekreters so kelės stalčės, paprastās ėr slaptās? Nikuokium sekretu, katrus rėktom kavuotė, Liodvėka dabar netoriejė. Je kumet ėr paraša laiška seserims, tame nieka

slapta nabūn. I zelkuorio, katros, anuot buobotēs, galiejē sodēltē nu begalēnē spuoksuojēma i sava atvaizda jaunīstie, pana dabar retā kumet beveiziejē. Kon gerā pamatīs? Sonīkusi veida so primerkto akē ēr ēlgo nuosē? Ton anā ēr ba zelkuoriaus žēnuojē.

Praejusi gonkelēs er sava kombari, pana Liodvēka ižēngē i drabužēnē, nusēvēlka apsiausta ēr nusējiemē guobtova. Kad nežvarbtom, ont petium ožsēmetē vēlnuonē kotouta skepeta. Siaustīdamuos i anon, sieduos pri stala, kor stuoviejē imbrēkielis, apgaubts siovenieto apvalkalo, kad erbeta neatšaltom, ēr vazelē su kelēs pīragiokās. Tatā bova panuos posrītē. Tēp prasēdiejē dēina, tuoki kāp vakar, tuoki kāp rītuo – pēlka, tošti, neatnešonti nieka naujē. Atstūmusi posiau ēšgerta poudieli, sonierusi ronkas ont kieliu, Liodvēka žvelgē pro longa, namatīdama nieka, pakuol i kombari ijejē tarnaitē Magdelē. Tūpteliejē pasēlabindama ēr paklausē, ar panelē narēk kuo nuors. Loidvēka paportēna galva, muosteliejē ronko i stala, tēp paruodīdama, ka vēskon gal ēšneštē. Ožseviers dorims paskou išēnontē tarnaitē, atsēstuojojē, nuējē pri sekretera, ēš apatēnē stalčiaus ēšsetreukē maliavuota palisandrēnē skrīnelē, katruo buva sopēltē ramēnontēijē mēltelē. Trēmīs dešēnīs ronkas pērštās pajiemē žiopsnieli ēr, pabarstiusi ont kairē delna, pakielē anon pri nuosēs. Īkviepē gēlē gēlē, kuol vēsas dolkelēs dīnga nu ronkas. Tumet kelīs kartus skanē nusēčiaudiejē. Šluostīdama nuusi ēr borna siovenieto šnēpštoko, pajota, kad galva praskaidriejē ēr šerdēs palēngviejē. Tad žēngē pasēinio pri buobotēs kriesla, stabteliedama šalēp klavesina. Negalvuodama sorinka „Do– sol– mi” akorda, ēšmuokta vaikīstie, kumet anēi apsēgīvena dar jaunīvas buobotēs dvarē so tarnaitiems ēr muokītuojes. Ēš vēsum daugiausē atsēmēnē savo rūpintuojojē Gertrūda, jaunā linksma mergelē, ēr muokītuoji mesjē Žaka, katros vēsus muokē prancūzu kalbuos, istuorējēs ēr mozēkas. Lingoudamuos krieslē, pana Liodvēka atsēdoksiejē ēš šerdēs gēlomuos ēr liūdā šipteliejē. Mesjē Žaks bova pērmuojē anuos meilē – vaikēška, slapta, skaudi, vo dabar pamēslējōs, joukinga, kielusi tuokēs nepruotingas pajautas. Siesdamuos pri klavesina, Liodvēka lioub vērpjetē ēš jaudolē. Pērštā bova kāp medēnē, drebiejē ēr neklausē. Meliuodējē, katron vakar, ruoduos, gerā muokiejē, skombiejē klaikē – anā nepataikē teisingā ēšgautē ni vēnuos natuos. Muokītuos bova kontros. Pajiemēs anuos ronka sava siauro plaštako, mesjē Žaks lioub ēšdieliuotē mergelēs pērštus ont klavēšu rēkiamo tvarko ēr skaičiuodams spaudē anus tēp, ka meliuodējē sos-

(Nukelta i 4 p.)

Adelē, Žilvēns. Iš cikla „Mūsa vākā”

Nu vēršaus: „Aš ēr mona Anelē”. Iš cikla „Mūsa vākā”; jaunuoms mamuoms rokundas nukumet nepritrūkst

(Atkelta iš 3 p.)

kombietom. Nu tuo anuo prisēlietēma Liodvėkā tēpa šėrdės. anā kielē ašaru pėlnas akis i muokītuoji, nuorie-dama isētėkintė, ar tas napīkst. Ne, mesjė Žaks napīka. Ons švīpsuojė šnekiedams: „Mieloji panele, nereikia bi-joti, tada tamsta nesuklysi. Nereikia įtempti rankų, gro-jimās nēra sunkus darbas. Prašau atpalaiduoti pirštelius.“ – Sujjemės anuos ronkas par dēlbius, lengvā portēna ēr gluostė. „Dėliok tamsta pirštelius ant klavišų švelniai, lyg glostytum mielo žmuogaus veidā, na kad ir jos ma-lonybės ponios – tamstos bobutės“. Liodvėka lioub rau-duonoutė ēš pavīda. „Jos malonybės bobutės!” Diel ko mesjė Žaks tēp meilē šnek aple buobotė? Aiško, ons na-sopront mergātės truoškėma pagluostītė anon pati. Liod-vėka dėdlė nuoriejė, kad mesjė Žaks ton soprastom, ēr tou patio siaubingā tuo bėjuojė... Tēp abodo varga po-svalondi, pakuol anon pri klavesina lioub pakeistė Te-oduora, ēr Liodvėka galiejė nertė i drabuženė, apsėš-loustītė ašaras ēr nusėramintė. Bet meliuodėjė, lengva

ēšgaunama sesėrėis pėrstās, dar daugiau anon griaudėna. Natėkusi ana, natėkosi, nieka namuok, nieka nageb!.. Vo tēp nuoriejė būtė geriausė, gabiausė, vėsūm milė-miausė. Ėr, ilindusi i plīši terp buobotės apsiaustu, kai-lėnium ēr sėjuonu, lioub doutė valė ašaruoms.

Pu pėitu vākams bova skėrts laiks paslakstītė po kėi-ma, pasėvākštuiotė parkė. Liodvėkas nieks negaliejė pra-lėnktė biegiuojint, gaudont kamūli, šuokėniejont par kartelė ar vėrvelė. anā omžėnā kėvėrcėjuos ēr pėšies so Levuono, katros tēp pat bova ne mažiesnis nutrūktgal-vis or anou. Bet vaikiokou, būsėmam vīrėškou, valė darītė daugībė dalīku, katrėi. paduorė augėnamuoms merge-liems bova ožgintė. Anuos seseris paklosnė pėldė vėsus muokītuoju reikalavėmus. Vo Liodvėka ligo kuoks vė-dou topous kėpšātis kosuojė. Vėskon ton matīdama, buobotė tik dūsava: „Božie, kas ēš tuos mergelės ožausg?”

Vakarās apėdama sogolditu vākātiu luovelės, buobo-tė lioub vėsas paržėgnuotė naktėi. Liodvėka lioub ste-bietė anon žvakės švėisuo (iš paskuos tou žvakė lioub neštė Gertrūda) ēr idiemė sekė, pri katruos luovas buo-botė ēlgiau pastuovies. anā ruodies, ka buobotė ēlgiausė stuov pri sesės Anės luovelės. Vo pri anuos lioub stab-telietė trumpā, par daug trumpā. Ėr ož kon ton žiuoplė Anska buobotė tēp mīl? Ar tik ne diel tuo, kad anuos vardo pakrėkštīta? Pavīdoliaujėnti mergelė lioub ož-spaustė skaudi atuodūsi: diel kuo, diel kuo nieks nesop-ront, kad anā tēp pat nuor būtė milėma?

...Bet ar tėkrā nikumet nieks anuos ēr nemiliejė? Liod-vėka ožmerkė pavargosė sava aki – tou vėinintelė lėkosė po vaikīstie patėrtuos nelaimės. Atmintie kėla ēr kaita-liuojies vaizdā. Šėtā anā gol buobotės pakajou ont ka-napkelės. Natuolėi, pri maža stalelė, sied buobotė. Tėn pastatīta žvakė blausė apšvėit tik kombarė vėdori, nepa-seikdama joudum kertium. Ont sužaluotas akėis ožrėštis tvarstis, ons trokėn mergelė vėskon matītė aiškiau. Liod-vėka kel ronka, kad tvarsti nustumtom, bet buobotė, prišuokusi pri anuos, lėngvė sulaika.

– Atsėbuoda, Liudvisė? A skaud?

– Nedėdėlė. Tik tas trokėn veizietė,– skundies, viel stumdama tvarsti.

– Vo to neveizėk, neveizėk. Užsimerk. Negal vargin-tė akieliu. Pamiegink ožmėgtė. Atsimini, kon sakė dak-tars Hagans? Rėk ramībės ēr puoėlsė. Je gerā ēšsėmėi-guosi, rītuo galiesi atsėkeltė ēr pasėvākštuiotė pu parka so Gertrūdo. Prižado išleistė, je dėina bus šėlta ir ba lītaus.

Buobotė šnekiejė nesostuodama, gluostīdama anuos ronkas ēr veida sauso šėlto delno, neįprastā kvepontio. Liodvėkā ruodies, ka tuo kvapa bova prisėgierė vėsė buo-

botės drabužė ėr dāktā. Dabar mergelė nu tuo kvapa sojiemė čiaudolis. Senuojė gretā atėtraukė ronkas, pasvadėna anon luovuo, apkabėnusi par petius

– Gal atsėgertomi? – šnekiejė, padoudama skleininčė so žuolieliu erbeto, katra kvepiejė daug maluoniau, nego buobotės ronkas. Liodvėka klosnė prarėjė kelis goršnius ėr palėngvo nulėda galva ont puodėškas.

– Mėiguok, mona mažuojė, mona geruojė, varguolėlė to mona, – ikalbinėjė buobotė, sogrīžusi pri stala.– Aš pasiediesio pri tavės, pasėmelsio ož tavi...Paprāšisio maloninguojė puonā Jezusa, kad padietom tau greitiau išgītė...

Liodvėka pajota, kāp svėkuojie akie sosėtvėnkusi ašara nurėitiejė par žonda, kapteliejė ont puodėškas. anā griaudėnuos, kad aki skaud, kad tor vākštiuotė ožsėrėšosi. Vo dar daugiau šėrdės sugroda nu meilium buobotės žuodiu ėr džiaugsminga atradėma – babunelė anon mīl!

Tik vieliau, kumet abėdvė so pasėlėguojosė buobotė dvarė lėka vėinas, kumet anā pati jau bova ėšdžiuvinta končiuos diel nepataisuoma sava lėkėma, so korioiu ligo ėr sosėtaikė, bet vės tėik jauties nelaiminga, pana Liodvėka lioub ožsėmastītė aple nemeilė ėr, ruoduos, sovuo-kė, kad tuoki lėmtės anon lidiejė nu pat pradiuos, nu tum dėinum, kumet anuos pasaulie dar ni nabova.

Buobotė neluob pavargtė pasakuodama aple anuos muotina, vėinintelė Vainium doktėri Marėjuona, kuoki jaunīstie anā bovusi graži, kuoki pruotinga, nuvuoki, meili ėr paklosni. Mėkuols Gorskis diel tuo ėr pajiemės anon ož patė, nuors Vainium gėmėnie nabova tuoki garsi ėr tortinga, kāp Gorskė. Jug Mėkuola buočios Gorskis Stanisluovs priš švedkari ož sava pruota ėr kėtus gebiejėmus bova goduojems pri Karaliaus Suosta. Liodvėkas tievs jug bova Žemaitėjės kašteliuons ėr tėkrāsīs valdītuos, nuors tēp ėr negavės Žemaitiu seniūna tėtola. Buobotė itarėniejė, kad tatā ženta naprietelė anam ėš pavida kuojės kaišiuojė, skleidė paskalas, rašė skundus. Bet sobrėndusi pana Liodvėka, daugiau sožėnuojusi aple tieva gīvenėma, mėslėjė, kad bova kaltė ne priešā, bet anuos tieva būda īpatībės. Tēp ons ėr pasėmėrė, nesolaukės truokštama tėtola.

Gorskiu šeimīnuo Liodvėka bova tretiesis vāks. Jau auga bruolis Stanisluovs, sesou Teoduora. Tievs dėdėlė tėkiejuos dar vėina sūnelė. Nuors trėjum sūnūm rėkiejė, kad Gorskiu gėmėnie skleistomės, nešniktom. Ėr še tau – atkeliava ont šiuo sveta dar vėina pana, nelaukta, ėr rasiet nadėdėlė mīlėma. Žėnuomās, mergelė neatsėmėnė, kāp prabiega anuos kūdikīstė, bet anā išėgalvuo-

(Nukelta i 6 p.)

Nu vėršaus: Anelė ėr Gabrielė so Benedikto. Iš cikla „Mūsa vākā“

Iš kairies: Anelė. Iš cikla „Mūsa vākā“ ėr Leliuga Andrios

(Atkelta iš 5 p.)

jė, ka par vėsa sava gīvenėma meilės patirė par mažā. Puo posontrū metu atsėrada bruolis Levuons. Ton vėsė miliejė ba gala – ėr tievs, ėr muotina, ėr buobotė. Ėš pastaruosės pasakuojemu Liodvėka žėnuojė, kuokės ėškėlmingas ėr prašmatnės bovosės krėkštīnas, kuokėi aukštė puonā bovėn pakvėisti i kūmas, ėr ni vėins neatsėsakė, laikīdamė sau ož garbė nulīdīdītė mažoiji kašteliuonāi pri krėkšta.

Ėš tuokium mėslium pana Liodvėka ėšnėra tik dzieguoriu bibmbteliejos. Pėitu laiks, rėk ėtė i svetainė. Valgītuojė jau bova sosėrinkėn: bruolis Levuons, naujiesis ekonuoms puons Dzekonskis, Margėninku ūkvaizdis Juonauskis. Ėš muotrėškūju tik anā vėina. Galvuos linkteliejėmo pasvėkėnusi draugėjė, Liodvėka tīkė atsėsieda i sava vėita. Ekonuoms ėr ūkvaizdis priėjė anā nusėlėnktė. Teka ėštėistė ronka, katron abodo pabočiava, naėšreikšdamė kuokium nuors gīviesniu jausmum ni žvėlgsnės, ni veidās. Atlėka ėprasta prievuolė, katruos rėkalava dvara tvarka. Liodvėka žėnuojė, kad tum vīrėšku akiesė anā ėr nieks. Tėi ėr tuoliau tėsė sava šnekas aple ūkė rėkalus, kas panuos sovėsam neduomėna. Aiško, ka pu buobotės mėrtėis dvarė gīvens bruolis Levuons, kėtėp ėr būtė negaliejė – ons paveldiejė Salontus. Sesėrėis ėš ė musiet nevarīs, kompa ėr dounas kousni anā tories lig dėinum gala. Vo kou anā pripėldīs sava dėinas – tas niekam narūpiejė.

Vėsems pakėlos nu stala, bruolis priėjė pri anuos.

– Kuo tuokė liūdna mona sesė? Gal nesvėkoujji?

Liodvėka, šėik tėik dīvīdamuos, pakielė i bruoli sava svėkoujė platė akė.

– Diekou, svėka, – atėtarė trumpā.

– Nuoriejau pasakītė, ka sobatuo toriesem svetiū. diel tuo praštītuo panuos sesės nesosėrgtė, nes reikies atlėkti šėimininkės vaidmėni...

– Kas ėe par tuons? – pīkteliejė sesou. – Pašaiipa ar isakīms?

– Duovėnuok, jei nevykosė joukoujo.

Levuons, pajiemės sesėri ož ronkas, nuvedė siestėis ont kanapkelės, pri longa, ėr rimtā pradiejė aiškintė, kad, praejos trims mienesems puo buobotės pakasīnu, anėms reikietom sosėtėktė so aplinkou gīvenontės kaiminās, so tuolėmesnės gėmėnaitės. Nu tuo niekap negaliesėntis ėšsėsoktė, kėtėp žmuonis pradies anus laikītė ėšpoikosės ėr nedraugėškās. Šėndėina ons gavės pageidavėma ėš puona Kajetuona Tarvīda, Laumium dvara savėninika, apsėlonkītė Salontūsė. So omžėnatėlsi buobotė ons bovės pažinstams, tad nuoris artėmiau sosėpažintė so anuos vākātės, Salontum dvara paveldietuojės.

– Ar esi kumet nuors so anou sosėtėkės?

– Rasi kuokiuo soeiguo ėr matiau, bet šnekietėis neteka. Sosėtėkės tėkriausė neatpažintiuo.

– Ar ons atvažious so puonė ėr vākās?

– Atvažious be puoniuos, jug ėr našlis. Gal kartās so dokterė ar sūno. Bet grečiausė tik so tarnās.

Liodvėka idiemė paveiziejė i bruoli.

– kāp tau ruoduos, kuo anam ėš mūsa rėk?

Levuons skiesteliejė ronkuoms.

– Netorio sopratėma... Bet tavės prašau – pamėslīk aple savo ėšvaizda, nusėteikėma. Nareikietom, kad ėš mūsa namum ons ėšsivežtom prasta ėspūdi. Diel prijie-mėma smolkmėnum narūpinkės. Vaišes ėr nakvīnė so-taisis puonė Zuopėjė. Vo to, pasėtėlkusi Magdelė, pasė-rūpink savėm. Ėr dėdlė prašau – nosėteik malonė.

Grīžusi i sava pakajo, Liodvėka viel atsėsieda i kriesla pri longa, bet ramībės dūšiuo nabibova. Bruolė pageidavėmā anā bova natėkietė, ėr kou tuoliau, tou daugiau ruodies keistė. Kas par paukštis tas puons Tarvīds, kad ana torietom priš tuoki sveti ėšsėpostītė? Sakė, ka so sūno gal atvažioutė. Ar sūnos jau soaugės vīrs, ar tik kuoks

nuors stodēnts? Vo pats puonālis našlīs... Negi kas nuors sosēduomiejē anou kāp nežanuoto pano? Ta mintēs šuo- vē i galva staigē, bova skaudi ēr žemēnonti... Je ēr sosē- duomiejē, tā jau ne anou patē, vo anuos kraitio ēr dalē ēš Gorskiu torta.

Liodvēka žvelgē prū longa i pritemusi parka. Jota, kāp akiesē tvēnkas ašaras – pērma karta pu buobotēs laiduotoviū tēp skaudē pajota sava vēinatvē. Nier so kou žoudio parsēmestē, pasētartē, pasēgoustē. Kol buobotē dar bova nepasēlēguojosi, vēsumet jota šalēp gīva dūšē, neabejinga, sopratnē, muokontē rastē išeiti vēsor ēr vē- sumet. Ar šēndēina Liodvēka galietom pasakītē, kad anuos sogīvena poikē? Ne, tuo nepasakīsi. Jug tonkē lioub bartēis diel kuokium nuors nieku, lioub sopīkin- tē vēina kēta lig doru tronkīma. Bet, pabovosēs adīna kuožna sava kertie, pašniaukosēs tabuoka, viel ēiškuojē vēina kētuos, kad pasēšnekietom... Aple kon? Aple tēk- rus nieku – aple savi ēr vēsa sveta, kas tik šaun i galva ar atplauk ont lēižovē...

– Kuoki rimta ēr induomi būtom šin vakara mūsa ruoda, je buobotē tabgīventom, – pamēslējē Liodvēka atsēdoksiedama. Senuoji anā tēkrā apšvēistom pruota, ēšnarstītōm po siūlieli vēsus guoduotēna puona Tarvīda ožmēslus, patartom sava „varguolēlē anūkeē“ kāp apšē- taisītē, kāp laikītēis, aple kon šnekietēis so nepažinstamās žmuonēmis. Dabar patarēmu lauktē nier ēš kuo.

– Ēr kuo aš če soko galva? – sobarē pati savi. – Ēšmē- iguojus tas rēkals atruodīs nieka vertis.

Dvē lēkosēs lig sobatuos dēinas Salontum dvars tai- sies prijimtē sveti. Akmistrēnē puonē Zuopējē tēikē vai- šēs – jug bēnt pēnkis kartus reikies svetius svadintē ož stala. Tad kamandavuojē kokuorio ēr vērtovēs muot- rēškas, ka tik valgē napritrūktom, kad vēskas būtom skanē pataisīta, gainiuojē tarnus ēr pakajavas mergas, kad vēsas kertēs blēzgiētom, ūdējē skalbiejē, kad patalīnē bū- tom čīsta, dailē ēškuočiūota.

Taisies ēr pana Liodvēka. Apcarus ana ēšserinka na- sunkē. Dēdēlē postītēis nabova kuo – jug ne balios. Pri tuo ana žielava ož buobotē nešiuo, tad nader pašvētās žmuonims akium badītē. Tad ēšserinka tomsē pēlka sē- juona, mielēna so drīžēlēs palaidēnē, pagražinta joudās nierēnēs so sēdabra siūlo. Magdelē plošiejē pri šokuosē- nas. Sklastīma padariusi dešēnie posie, ēlgus panelēs plau- kus pakielē ont pakaušē ēr tvērtā apsoka aplink garintas vēlnas vuolieli. Kouds ēšējē tinkams, ni par dēdēlis, ni par mažos. Kairie posie ont kaktuoss ēr ausēis nulēda kelēs trumpās garbanas, vuos vuos pridēngontēs

(Nukelta i 8 p.)

Pijus. Iš cikla „Mūsa vākā“

(Atkelta iš 7 p.)

nasvėkovejė aki. Apgaubta druobolė, pana Liodvėka sie diejė priš zelkuorio. Spuoksuojė i sava atvaizda anamė, nikāp neistėngdama prisėšauktė šipsėnas. Prašėipos lūpas, veids atruodė sovėsam nagīvs, šalts ėr nepatrauklos. Buobotė anon bova ešmuokiusi veizont i žmuogo atluoštė galva, ka nareikietom platė atmerkė svėkuosės akėis. Tumet ėr primerkta negīvuojė nelioub riežtė svetėma žvėlgsnė. Pana gėlė atsėdoksiejė... Ar šėndėina anā rėk dietėis tuokė, kuoki eš tėkrūju nier? Ana lioub klausītė buobotės, bet tēp ėr naėšmuoka apsėmestė. Nabova tuoki talėntinga, kap omžėnatėlsi puonė Uona, katra, būdama so žmuonim, nardė kap žovės vondėnie, muokiejė apsėeitė ėr linksma, ėr sunkė adīna, kuožnam lioub atrastė maluoni žuodi, kuožna ešsėšuokusi pastatītė i vėita ba pėktoma. anā ožteka mėnotas nu griaudium verksmum pereitė pri joukum, rūstibė pakeistė maluonė arba ontrėp. Žmuoniū soejėmūsė niekor nalioub lėktė nepastebieta, nuors jau bova ėr senīva omžiaus solaukosi. Kartās Liodvėka tum sogebiejėmu sava buobotė lioub pavīdietė, nesovuokdama, kad tuoki ėr babunės pri-

gimtės, korius ana nepaveldiejė. Pamėslėjusi toriejė pripažintė, kad ana nikumet tuoki nabus... Ožtat tēp elgtėis poikiausė muokiejė bruolielis Levuons, Teoduora, vo rasiet ėr mažuosės sesėris Uona so Kuotrino, katras Liodvėka retā telioub sosėtėktė, tad dar nabova parpratusi anum būda.

– Ėr viel ba rėkala soko dorna galva, – pīka ont savės, keldamuos nu zelkuoriaus. – kāp bus, tēp. Je kor negerā pasėelgsio, bruolielis ožgluostīs.

Tēp apsėsprėndusi, žėngė pasėtėktė svetium.

Kumet bruolis atsėvedė sveti, pana Liodvėka siediejė pri longa, pabriežtėnā tėisė nogaro, soglaustās kelės, plaštakas nuleidusi i skreita. Posiau primerkto akė nužvelgė atvikieli. Ons pasėruodė nikou naėšsėskėrouš eš daugelės matītu vīru: neaukšts, nežems, nestuors, nelėisos, jau pagīvenės, bet ne sienis. Galva pri kaktas plėkteliejosi, bet lėkėn plaukā dar nepražėlėn. Atsėstuojuši pana Liodvėka eštėisė anam ronka, katron svetīs apgluobė sauso šėlto delno, palėnkė galva ėr priglaudė oustus pri anuos plaštakas. Pana, pajotosi, kuoki dīgi ir ta vīru gruozībė, sojiemė savi i naga, kad tuo neparuodītom.

Tūpteliejė, šipteliejė ɛr ɛstarė „Malono tamsta matitė“, ɛr tou pasėsvėkėnėms, diekou tau, Viešpatie, bėngies. Ana apsežvalgė, rasiet kas so svetio atvika, bet ne – ons bova vėins. Netroka pasėruoditė klėbuons ɛr puonā Dzekonskė – ekonuoms so patė. Liodvėka apsėdžiaugė, ka kompanėjuo bus dar nuors vėina muotrėška. Ož stala siediejė tarp bruolė ɛr svetė, pati nieka nešnekėna. Kuo nuors paklausta, atsakėniejė trumpā, bet laisvā, nieka nesėbaimindama, sopratosi, kad nier kuo –ana niekam nieka nier isėpareiguojusi ɛr skuolinga. Ruoda sokuos aple vėskon nerimta, ana Liodvėkā nabova induomi. Bet stėngies klausitėis, pakreipdama galva tā i vėina, tā i kėta posė, linkteliedama ar šipteliedama, varidama šalėn ikirė mėsłė, ka nebluogā būtom nusėžiuvautė...

Pu pėitu bruolis pasiulė pasėvākštuitė parkė. Dėina bova rami, nuors ɛr darganuota. Parka takė svetis prisegretėna pri Liodvėkas.

– Suprantu ir atjaučiu tamstos liūdėsį, godotina panele, palaidojus savo globėją, didžiai gerbiamą geradarę poniją Oną...

Liodvėka atsėdoksiejė:

– Ačiu. Man anuos dėdėlė trūkst. Aš anou mīliejau.

– Užjaučiu tamstą ir norėčiau paguosti, jei įmanyčiau kaip. Ponią Oną mīlėjau ir gerbiau taip pat, kaip ir daugelis ją pažinojusių žmonių.

Ėr pradiejė pasakuotė, kāp ons sosėpažėna so buobotė. Pėrma karta anon pamatė par kašteliuona Gorskė Mėkuola, gerbamas panelės tieva, veselė. Toukart bovės dar kavalierios. Dėdlė poiki ɛr ɛškėlni pasėruodiusi anam jaunuojė Vainiūtė Marėjuona, būsėma panelės muotina. Ne mažiau maluoni ɛr žavinga bovusi ɛr gerbėma jaunosės muotinelė puonė Vainienė Uona, tumet dar tuoki jaunīva, ka nepažinstontis palaikė anon ne puona Gorskė oušvienė, vo jaunosės *kuzina*.

Liodvėka napajota, kāp soklosa. anā bova induomo ɛšgėrstė aple sava tievum veselė ɛš pašalėnė žmuogaus. Žėnuomās, daug kon bova gėrdiejusi ɛš buobotės, bet svetėma numuonė galiejė būtė teisingesnė. Tad isėdrousėnusi pati klausėniejė pėrma karta sotėkta žmuogaus tā šiuo, tā tuo aple tievum jaunistė ɛr gīvenėma Vėikšniūsė, aple puona Kajetuona bendravėma so anuos
(Nukelta i 10 p.)

Iš cikla „Mūsa vākā“. Folkluora ansamblė „Virvitė“ nariū Adelės ɛr Valdė Zajančkauskiu šeimīna tarptautėnemė folkluora festivalie „Baltica 2008“

Nu vēršaus: Adelē so Žilvēno ēr Gabrielē so Žilvēno.
Iš cikla „Mūsa vākā”

(Atkelta iš 9 p.)

šeimo. Grižos i paluocio, p anā pasēruodē, kad ta dēina bova ne tošti, nenubuodi ēr ne tuoki jau sunki, kap ana ka galvuojē. Puo posiaudēinē gierē erbeta so puoniuos Zuo-pējēs pīragās. Vīrā geidē rūkītē ēr sosēspēitē salie. Tēn bo-va kartum stals, tad ožsēmanē paluoštē. Liodvēka, atsēp-rašiusi puoniuos Dzekonskienēs, nuejē i sava gala.

Kēta dēina vēsē apsēlonkē Salontum bažninčiuo. Pu pē-itu svetīs ēšvažiava, pakvēitēs anus apsēlonkītē sava dvarelie Laumiūsē

Lapkrēstē dēinuos pavakarie Liodvēka ēr Levuons Gorskē juojē par bērstvīna lig Salonta pakrontēs. Medē, numargintē vēsuoms spalvuoms, švētiejē ēš tuola. Pavītusi žuolie bova priplakta pri žemēs nesēnē praejosiu litum. Bet šēndēina pasētaikē graži pagada – ni darganas, ni viejē. Ku-met ne kumet ēr saulelē pruo debesis lioub spīgtelietē, tad raitelems nieks nedrumstē gera ūpa. Anodo juojē tā greto, tā vēins paskou kēta, retkartēs parsēmesdamē kuokio žuo-dio.

– Kāp tau patēka mūsa svetīs? – paklausē Levuons sesērēis.

– Nebluogā, – atsēlēipē Liodvēka. – Ba rēkala aš tēp jaudēnaus priš sosētēkēma.

– Matā, sesē, kāp grētā gali atrastē nu žmuonium. Kuol sērga babunē, niekor ēš dvara nabovā ēštrūkusi. Puo lai-duotoviu – tēp pat. Ar neisētēkēnā, kad žmuogos, vēins būdams, ēr solaukietē netroktom?

– Ak, bepēgo vīrams. Anēi gal važioutē kumet ožsēma-nēn ēr kor nuoriedamē.

– No jau nē! Ne kor nuoriedamē, vo kor rēk. Ož vīrus nieks nepasērūpēn nē ūkē rēkalās, nē rokundas so valdē-ninkās, nē kasdēinēs dalīkas – no kad ēr pērkēnēs. Ar to, sesē, norētumi tou užsējīimtē?

Liodvēka palingava galvo:

– Je ēr nuorētīuo, nasogebietīuo. Monēs tuo nieks namuokē.

– Vo ar nuorietomi torietē sava nomus, katrās basērū-pindama ēšmuoktomi?

Panelē soklosa. Kor bruolis lenk?

– Ar tik nežadi mon kuoki palivarka paduovēnuotē?

Levuons nosējoukē.

– Nē. Na i ton posē soki! Kam aš torio tau nomum ēiškuotē? Atsērastom, kas norietom tau sava nomus pasiū-luotē. Žēnuomās, jēgo pati sotēktomi.

– Tuokēi nomā mon būtom svetēmē. Bet pasakēk mon teisē, bruolieli, ar ne diel tuo pas momis bova atvažiavēs puons Kajetuons?

– No, nesprēsk tēp staigē. Aple ton nikuokiuos kalbuos nabova. Bet paspieliuotē galem.

– Nenuorio speliuotė! – pikteliėjė sesou ėr, pavariusi sava Bierė, nurėsnuojė opės pakrontė.

Tėn, kor Salonts darė vingi, kronts vės aukštiejė, vėrsdams statio skardio. Ožjuojusi ant aukštiausės vėitas, Liodvėka sostabdė komelė ėr pažvelgė žemīn, i pėlkus opės vondėnis. Pu lītaus Salonts bova pakėlės, vondou mažne apsiemės vėsus akmėnis, riuogsontius vaguos vėdorie. Sruovie, lėnkdamā kūlius ar versdamuos par anus, potuojė, šnariejė. Kėtamė krontė augontium jaunum apošiu lapā bova paraudėn, pamėškies alksnīnā pėlkė, vo berža – auksėnė. Tik ož puomėškė stūksous eglīns nabova pakeitės sava tomsžalės spalvuos. Tėi garsā ėr vaizdā Liodvėka ramėna, goudė. Pakuol neatejė žėima, reikietom tonkiau ėe atjuotė. Prisėartėnės bruolis sostuojė šalėp. Nežadiejė kalbintė sesėrėis, kol ana pati nepradies ruodas..

– Graži vėita, – tikė pratarė mergātė. – Galėtoviau tonkiau pajuodėnietė.

– Galietoviau, – priitarė bruolis. – Tik bieda, kad aš mažā tetorio laisva laika...

– Vo aš vėina ėr galio,– kresteliejė galva Liodvėka.

– Žėnuomās, galī. Bet mon būtom neramė ont šėrdėis, tavi vėina ešleidos. Bieruojė, ruodos, rami, bet kon galī žėnuotė, kāp elgsės, pajotosi, ka šalėp nier vīrėškas ronkas.

– Ir viel nuori šalėp monės vīra pristatītė, – nusėjoukė Liodvėka. – Induomo, kuoki? Puonā Kajetuona narisėšauksi, ka aš juodėnietė ožsėmanīsio.

– Gal kon nuors eš arklininku paskėrtiuo? – pasiūluojė Levuons, apsidžiaugės gero sesės ūpo.

– No jau nē! Nenuorio, ka tarns vėlktomės eš paskuos. Rėk žmuogaus, so katrou pasėšnekietė galietiuo. Vo žėnā kon, – pridūrė pagalvuojosi, – galietomi prašītė Juzefa, mūsa bovusi gubernatuoriaus. Ons dabā ba darba vākštīuo, vo eš dvara anuo ešsiūstė tėkriausė nažadi?

Levuons nosėjoukė.

– Nažado anuo eš dvara siūstė. Nagražė būtom, gal būtė ėr neteisingā. Bet kvėistė anuo tuokem darbou pats nenorietiuo. Gal geriau pati rask dingsti so anou pasėkalbietė. Pasakīk, kad aš tam neprieštaraujo.

Pana Liodvėka sovėsam pralinksmiėjė.

– Diekou, brolieli, ož tuoki sprėndėma. Kāp gerā, ka vedo šėndėina juodėniejau! Ėr, pavariusi Bierojė, paleida anon zuovado..

– Liudvisė, nablūdīk! – šūkteliejė bruolis, gindamuos anon.

(Nukelta i 12 p.)

Žilvėns. Iš cikla „Mūsa vākā“